

Hvezdáreň Júlia

Vladimír Bahyl, Zvolenská Slatina

Úvod

Keď podpisujem svoj článok ako Vladimír Bahyl, Zvolenská Slatina, nechtiac si spomínam na čas pred asi tridsiatimi rokmi, keď som bol už po odchode z AsÚ SAV vyzvaný, aby som svoje práce, inak prijaté do tlače v currentovanom BACSI, nepodpisoval ako AsÚ SAV, vraj pre ich nekvalitu. Vtedy to veľmi bolelo. Dnes je všetko za mnou a skutočne sa hrdosťou podpisujem Zvolenská Slatina.

Jedna vec bola rozlúčiť sa s AsÚ SAV a iná vec bola rozlúčiť sa s astronómiou. To sa akosi nedalo. Najmä ak som prišiel do prostredia, kde čuduj sa svete, sa celkom obyčajní ľudia o astronómiu zaujímali, podporovali ma ba dokonca celkom vážne sme rozmýšľali nad stavbou ľudovej hvezdárne na Krpel'nom vŕšku nad Detvou. Život ale rozhodol inak. Po čase, keď som už nadobudol slušný sociálny status som hľadal cestu späť. No tá bola zarúbaná. Nielen zarúbaná, ale aj zaťatá. Doslova a do písmena. „Môžete prijať kohokoľvek, ale Bahýla nie.“ Najmenej dvadsať rokov som to nevedel pochopiť. Hľadal som sa „zariadiť“ tam, kde som sa usadil. No ak som chcel hoci aj na amatérskej úrovni pestovať astronómiu, napríklad čo i „len“ robiť verejné pozorovania, techniku – ďalekohľad som potreboval. Vypomohli priatelia a aj šťastná, náhodná kúpa hurbanovského newtona. Až vďaka pochopeniu manželky, v roku 2005 prišiel Celestron 9,25. S tým som najskôr uvažoval ako s prenosným alebo schovaným v malej drevenej búde na terase nášho rodinného domu. Trápil som sa všelijako, až napokon akosi dozrelo v rodine rozhodnutie postaviť nielen kupolku pre ďalekohľad, ale rovno celú, hoci malú no skutočnú hvezdáreň. Dnes už stojí. Pomenoval som ju po mojej milovanej vnučôčke Julinke „hvezdáreň Júlia“. Ďalekohľad je adjustovaný, dá sa pozorovať i keď slávnostné otvorenie pre priateľov som sa rozhodol odložiť na jarnú rovnodennosť 2010. Ak dožijem, samozrejme. No už dnes môžem po viac ako tridsať rokoch vychutnávať návrat, ako dúfam k profesionálnej astronómii.

Hvezdáreň Júlia. **Čo, ako, začo a načo.** To sú otázky na ktoré skúsím odpovedať.

Najľahšie sa zodpovie predposledná otázka „**Začo?**“. Za vlastné a v celkovej cene asi jednej dovolenky v Karibiku „pre náročného“. Po takom dačom ozaj netúžim!

„**Ako?**“ Predovšetkým vlastnými rukami a rukami priateľov a sem tam aj robotníkov (murárov, tesárov, klampiarov, šichníkov, atď.) Platil som v súlade s textom „Hoden je robotník mzdy svojej“ a všetkým skutočne zo srdca ďakujem. Najmä preto, že vediac, čo vlastne robím, moju prácu nijak nespochybňovali, neposmievali sa mi, nehľadeli na mňa ako na miestneho podivína. Naopak, pracovali s elánom a so záujmom o vec. Často zadarmo. Zdôrazňujem, že išlo o ľudí prevažne s tzv. základným vzdelaním. Už dnes chodia s celými rodinami ku mne pozorovať Jupitera, Mesiaca a vôbec, čo sa dá. Veď je to aj ich hvezdáreň. Ono počet nohavíc zodratých v škole a ani akékoľvek množstvo titulov pred menom alebo za menom inteligencie a múdrosti nikomu nepridá.

„**Čo?**“ Nechávam na čitateľa posúdiť podľa obrázka č. 1 na nasledujúcej strane.

Prístrojové vybavenie

Ak odrátam detské sny a konštrukcie kvadrantov a pokusy merať nimi vzdialenosť Zem – Mesiac, nikdy som nebol amatér. Prvým vážnym prístrojom, s ktorým som sa stretol bol 100mm refraktor dôstojného pána Štefana Ondruška, miestneho kňaza, ktorý nám, miništrantom cezeň ukazoval Saturna a iné objekty. Dodnes si to pamätám a aj týmto článkom

Hvezdáreň Júlia. Krátko po montáži. Ešte síce z vonka neovakovaná (neomietnutá), ale snímok je ponad orech a morušu čiernu – pýchu mojej záhradky

mu vzdávam hold. Teda amatérske pozorovania som nerobil, robiť neviem a teraz „na staré kolená“ sa ich musím naučiť. Ja totiž pozorovania a prácu svojich priateľov, aj keď sa im hovorí amatéri, v žiadnom prípade za amatérsku nepovažujem. Sú to skutočne ťažkí profesionáli. Ak chcem byť jedným z nich, musím byť skutočným profesionálom tak, ako oni. Čiže potreboval som a potrebujem ďalekohľad a samozrejme niečo k nemu. Dlhو to ale tak akútne nebolo. Až po šťastlivom a v podstate náhodnom nástupe na vtedajšiu katedru fyziky na Drevárskej fakulte Technickej univerzity vo Zvolene sa mi s možnosťou prednášať o astronómii otvorila aj možnosť resp. potreba aj pozorovať. Nie nejaké zázraky. Aspoň obyčajný Mesiac. Len veľmi málo študentov mi mohlo povedať resp. povedalo toto. „Áno, videl som kráteri na Mesiaci cez ďalekohľad. Ale bolo to dávno. Ako žiaci sme boli na ľudovej hvezdární.“ No pozorovať nebolo samozrejme čím. Musel som konať. Pomohli priatelia s optikou a aj sám som musel priložiť ruku k dielu a na svete bol na azimutálnej montáži ďalekohľadík – refraktor 100 mm s ohniskom 1 meter. Ten mám dodnes. Samozrejme na parádnej paralaktickej montáži, ktorú som si kúpil od priateľa Jacka Uniwersal zo Żywiec-a v Poľsku. Je na obrázku číslo 2. Pohony a ani žiadnu automatiku to nemá. Ak pri pozorovaní nočnej oblohy Jupiter alebo Mesiac trochu ujdú zo zorného poľa, tak to dotiahneme. Hľadáčik je vlastnej, nie príliš vydatenej konštrukcie.

Ďalším prístrojovým vybavením hviezdárne Júlia je Newton 130. Svojho času som ho kúpil úplne zhrdzavený za smiešnych 1000 Sk. Priatelia z Hurbanova mi pomohli s pokovením optiky, sám som ho dôkladne vyčistil, naolejoval, vybavil hľadáčikom a spojzadnil. Posúďte podľa obrázka č. 3.

Refraktor 100/100 na paralaktickej montáži od UNIWESAL.EU. Len tak vo dverách hviezdárne za jasného dňa

Môj hurbanovský newton. Je na pozorovateľni – plošinke vedľa kupole, kde počítam s deťmi - krúžkármi. Plošinku som nazval „plató Filip“ po svojom vnúčkovi Filipkovi

K prístrojovému vybaveniu patrí samozrejme aj záznamová technika. Už dávnejšie disponujem sovietskou fotopuškou Zenit 12S, fotoaparátom Pentagon six TL, fotoaparátom Practica BX 20 so sériou objektívov a mojím staručkým fotoaparátom 6x6 Jashica D. Pri nej mi v čase kúpy unikol nástavec – teleobjektív a nástavec rybie oko, ktoré by sa mi dnes veľmi zišli. Všetko ale na klasický kinofilm alebo 6 x 6.

Ale vrcholom môjho prístrojového vybavenia je Celestron 9,25, ktorý som šťastlivo kúpil od firmy Tromf Banská Bystrica. Je ku nemu masívna trojnožka. Aby sa mi prístroj vmestil do kupole a aby sa dalo okolo neho bezpečne pohybovať, už spomínaný priateľ Jacek Uniwesal mi vyrobil kovový stĺp na ktorom je ďalekohľad bezpečne a stabilne upevnený a adjustovaný adjustačným ďalekohľadom na Polárku. K ďalekohľadu som si už stihol prikúpiť niekoľko objektívov, držiak fotoaparátu s pointáciou a bez nej a tiež aj reduktor ohniska.

Keďže mám záujem o profesionálnu prácu, kúpil som už dávnejšie WEB kamerku na snímanie planét. A nedávno aj fotoaparát Canon EOS 50D. Je to skutočne kanón a profesionálny prístroj a dúfam, že ma nesklame resp. že ja ho nesklamem.

V neposlednom rade mám tiež Atlas coeli novus a Atlas coeli Vartovka, aby som sa na oblohe dokázal orientovať bez problémov.

Predbežné výsledky

Tie zatiaľ nemám žiadne. Učím sa pointovať, fotografovať, hľadať objekty na oblohe. Tridsať štyri rokov je tridsať štyri rokov!!! Pritom sa mi samozrejme už podarilo zopár záberov. Všetky sú ale cvičného charakteru a na žiadnu výstavu ísť nemôžu. Snáď zopár z nich tento papier znesie. Tu sú.

Mesiac

Fotografie s Canonom resp. cez Canon zatiaľ nemám, lebo jednak nebolo jasno a jednak som skúšal navigáciu a správnu justáž Celestronu a prácu s WEB kamerkou. Tomu som dal prednosť pred vychvaľovaním sa.

Záver alebo budúcnosť

Na záver a do budúcnosti si dovoľujem vyjadriť svoj optimizmus a nádej, že som hvezdáreň nestaval zbytočne. Že budem mať dostatok chuti a síl tráviť v nej každú jasnú chvíľu. Tých nie je vo Zvolenskej Slatine veľa.

Októbrová (2009) konjunkcia Mesiaca a Jupitera. Spoza Celestronu

Mesiace cez WEB kamerku. Nie je to bohvie čo. Ale nedávno som ku nej prikúpil polarizačný filter. Uvidíme, čo to dá. Zákryty by s ňou mohli ísť

Ďalej dúfam, že sa nájde niekto, kto bude aspoň teraz o spoluprácu so mnou stáť. Viem, že sám nedokážem nič. Preto je hviezdáreň Júlia otvorená úplne každému, kto príde.

Dúfam, že sa ešte dokážem obklopiť mladými ľuďmi, ktorí mi budú nielen pomáhať, ale ma budú aj ťahať dopredu tak, ako moji študenti na Technickej univerzite vo Zvolene.